winter 2013

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt en veredeling

In dit nummer:

- Hoogleraar slaat brug tussen wetenschap en praktijk
- Toekomst Zaaien
- Van de voorzitter
- Kort Nieuws met o.a zadenruilbeurs

Hoogleraar slaat brug tussen wetenschap en praktijk

Edwin Nuijten (Stichting Zaadgoed) samen met Jan en Rick Overesch bezig met selectie van broccoliplanten

Aardappels, spinazie, gerst en broccoli. Vanuit Wageningen Universiteit werkt Edith Lammerts van Bueren aan nieuwe rassen voor de biologische landbouw. Stichting Zaadgoed steunt haar werk.

Op de hele wereld is er maar één hoogleraar Biologische Plantenveredeling. Die ene hoogleraar zit in Nederland op Wageningen Universiteit. Het gaat over Edith Lammerts van Bueren, oprichter van Stichting Zaadgoed.
Ze bekleedt een 'buitengewone' leerstoel. Dat betekent dat haar onderzoeksgebied een extraatje is. Oftewel, het is een nieuw onderzoeksgebied dat buiten het vaste leerplan van Wageningen Universiteit valt.

Groot succes
Edith heeft negen aio's (assistenten in opleiding) onder haar hoede. Edith: "Vorig jaar is de eerste gepromoveerd. Dit jaar gaan er nog drie hun proefschrift afronden. Het is prachtig dat ik zoveel aio's heb kunnen krijgen. De meeste buitengewoon hoogleraren hebben er maar één of twee."
Vanwege het grote succes is haar leerstoel dan ook verlengd met een tweede termijn (2010-2015). Samen met aio's, studenten en boeren werkt Edith aan innovatieve veredelingsprojecten waar tot voor kort weinig aandacht voor was. Een van haar projecten is het broccoli-onderzoek. Dankzij de financiële bijdragen van Stichting Zaadgoed (zie kader) worden de studenten begeleid en ontvangen de boeren een vergoeding voor hun inzet.

Tijdrovende bezigheid
De meeste broccolirassen in het winkelschap zijn ontwikkeld met 'protoplastfusie', een techniek waarmee aan de cellen van de plant is gesleuteld. Deze techniek is in de biologisch-dynamische landbouw verboden en ook in de ecologische landbouw omstreden. Helaas zijn nog maar weinig alternatieve broccolirassen beschikbaar. Om voldoende keuze te houden zal de sector dus haar eigen rassen moeten ontwikkelen.

tekst : Annelijn Steenbruggen

lees verder op pag 2 →

→ vervolg *Hoogleraar slaat brug tussen wetenschap en praktijk*

Student Pierre Algoet tussen de broccoliplanten

Afgelopen twee jaar heeft Edith de basis gelegd voor – hopelijk – een nieuw broccoli-ras. Zoals altijd bij plantenveredeling is het een tijdrovende zoektocht van zowel wetenschappers als boeren.

Noord-Amerika

Om tijd te besparen, heeft Edith aansluiting gezocht op een broccoli-project in Noord-Amerika. Edith: "Het zaad komt uit Oregon. Dat ligt op dezelfde breedtegraad als Nederland."
In de zomer van 2011 is op de biologische akkerbouwbedrijven van Anton van Vilsteren en Gerjan Snippe het zaad beproefd. Edith: "Voor de biologische landbouw moet de broccoli het goed doen met weinig mest en weerstand hebben tegen ziektes en plagen. Daarbij hebben we voor de Nederlandse markt mooie bolvormige broccoli's nodig, die niet te snel gele bloemetjes gaan ontwikkelen. Helaas bleek dit eerste zaad uit Oregon te divers en schoten de planten te snel in bloei."

Strenge selectie

Afgelopen jaar zijn verbeterde populaties uit Oregon uitgezaaid op het biologisch-dynamische akkerbouwbedrijf van Jan en Rick Overesch. Edith: "Met hulp van zaadbedrijf De Bolster hebben wij de broccoliplanten stuk voor stuk beoordeeld op groeiwijze en uiterlijk. Van de 3000 planten voldeden slechts 60 aan onze strenge selectie-eisen. Die 60 planten hebben we op aparte veldjes verplant en tot bloei laten komen. Het zaad is van elke plant afzonderlijk geoogst. Komend jaar gaan we dat zaad opnieuw uitzaaien en selecteren.
Dan pas weten we of het de moeite waard is om door te gaan met deze broccolilijnen. Het duurt dan nog zeker drie tot vier jaar voordat het een ras is."

Doorbraak

Behalve aan broccoli werkt Edith ook aan nieuwe rassen voor aardappels, spinazie en gerst. Het gerstproject vindt Edith heel spannend: "Een van mijn aio's veredelt in Letland een gerstpopulatie onder gangbare en biologische omstandigheden. We hebben aanwijzingen dat op het biologische veld een robuuster ras ontstaat met eigenschappen die ook interessant zijn voor de gangbare landbouw. Als we die aanwijzingen hard kunnen maken, hebben we een doorbraak. Dan hebben we een argument om ook de gewassen voor de gangbare landbouw onder biologische omstandigheden te veredelen."
Naast haar leerstoel in Wageningen is Edith ook nog steeds verbonden aan het Louis Bolk Instituut in Driebergen. Edith: "Dat geeft mij de mogelijkheid om een brug te slaan tussen praktijk en wetenschap. Met wetenschappelijke publicaties krijgt de biologische plantenveredeling steeds meer wetenschappelijk aanzien. Het wordt zichtbaarder. Tegelijkertijd zorgen de projecten van het Louis Bolk Instituut ervoor dat de resultaten voor de praktijk relevant zijn."

Tijdens de opening van de Week van de smaak afgelopen najaar is Edith Lammerts van Bueren samen met boerenkwekers Niek en Michiel Vos uitgeroepen tot Held van de Smaak 2012. Allen zijn ze verbonden aan het aardappelproject Bioimpuls. De leden van de jury waren heel enthousiast over de focus op smaak bij het veredelen van lekkere en duurzame nieuwe aardappelrassen. Met de prijs reikt de vakjury een pluim uit voor "onderzoek met maatschappelijke impact".

Hot issue

Het succes van Edith en haar aio's is niet onopgemerkt gebleven.
Edith: "Op andere universiteiten komt er steeds meer aandacht voor biologische plantenveredeling. Zowel in de Verenigde Staten, Frankrijk als Duitsland is het een hot issue. In het Duitse Kassel is er zelfs een vacature voor een hoogleraar biologische plantenveredeling. Ik ben benieuwd wie daar mijn collega wordt!"

ZAADgoed

Zaadgoed steunt veredelingsonderzoek

Stichting zaadgoed steunt het werk van hoogleraar Edith Lammerts van Bueren op de volgende manieren.

- **Mede dankzij de klanten van de Triodosbank heeft Zaadgoed eenmalig 10.000 euro bijgedragen aan de leerstoel biologische plantenveredeling. Daarnaast hebben we de afgelopen jaren 12.000 euro bijgedragen aan het broccolionderzoek.**
- **Met een jaarlijkse bijdrage van 1000 euro is Stichting Zaadgoed een van de vrienden van de leerstoel biologische plantenveredeling.**
- **Twee boerenkwekers uit het aardappelveredeling-programma Bioimpuls ontvangen een vergoeding voor hun inzet van Stichting Zaadgoed. Verder steunen we de cursus aardappelveredeling voor boerenkwekers met 1000 euro per jaar.**

TOEKOMST ZAAIEN!

Toekomst Zaaien inspireert jong en oud

René Groenen legt uit hoe je het beste met de hand kunt zaaien.

Afgelopen herfst heeft Stichting Zaadgoed deelgenomen aan het internationale project "Toekomst Zaaien!" dat voor het eerst in Nederland werd georganiseerd. Op acht biologisch-dynamische bedrijven hebben burgers meegeholpen met het handmatig inzaaien van akkers met granen als spelt en winterrogge. De actie heeft veel aandacht gekregen in de media en naar schatting hebben ruim 500 mensen, waaronder veel kinderen, deelgenomen. Op vier locaties waren bestuurders van stichting Zaadgoed aanwezig om iets te vertellen over het belang van de diversiteit van zaadgoed. Daarnaast kregen alle deelnemers een tas met spullen mee naar huis, met daarin onder andere een brochure van Zaadgoed en de laatste Kiemkracht.
De reacties van zowel de boeren als de deelnemers waren zeer enthousiast. "Het was enorm leuk! Er waren heel enthousiaste kinderen bij, zelfs een die een zaailied ging zingen" aldus de eigenaar van boerderij de Beukenhof.
De deelnemende boeren waren aangenaam verrast over de grote betrokkenheid van de deelnemers en de interesse in zaden en biologisch-dynamische landbouw.
De boer van Hoeve Kraaiveld: "De mensen bleven maar door zaaien en hebben het gehele perceel ingezaaid. Het lijkt zo'n simpele handeling, zaaien, maar het maakte absoluut iets los. Dit was een heel goede actie."
Ook op de Stadshoeve was het project een succes: "Wij hebben nu een hectare rogge bij de boerderij liggen, iets waar we al jaren over praatten of we dat nu wel of niet zouden doen. En nu ligt het er, sterker nog...de rogge komt al op! En er zijn gewoon mensen die ons komen vertellen dat ze dat tijdens het wandelen gezien hebben, wat een betrokkenheid!" Onder voorbehoud van voldoende financiering krijgt het project dit jaar een vervolg.
We houden u op de hoogte.

Aalt

Er is iets vreemds aan de hand. De biologische landbouw heeft de afgelopen decennia veel maatschappelijke steun verworven door in te zetten op natuurlijke plaagbestrijding, dierenwelzijn, bodemvruchtbaarheid en biologische, gentechvrije veredeling. Hierdoor zijn ook positieve veranderingsprocessen ontstaan in de gangbare landbouw die op onderdelen duurzamer is gaan produceren. Je zou verwachten dat ook de wetenschappelijke wereld onderzoekend en nieuwsgierig naar de biologische landbouw kijkt om de opgedane praktijkkennis te integreren in onderzoek en onderwijs. Niets is minder waar als je de interviews leest met Aalt Dijkhuijzen, de bestuursvoorzitter van de Wageningen Universiteit. De bio-sector wordt weggezet als niet duurzaam omdat de productie per hectare lager is. In plaats van extensiveren moeten we volgens hem juist verder intensiveren. Alsof we vanuit Nederland de Chinezen moeten gaan voeden en de laatste weidevogels verjagen. Wie kan dat volgen? De heer Dijkhuijzen vergeet in zijn berekeningen te vermelden dat we wereldwijd in rap tempo vruchtbare bodems verliezen door overbemesting en bodemerosie en dat het milieu er meer bij gebaat is als we een beetje minder vlees gaan eten. Monoculturen met gentech-gewassen zorgen voor een dramatisch verlies aan biodiversiteit. Dat is geen toekomstbestendige route. Natuurlijk heeft ook de bio-sector de waarheid niet in pacht, maar deze houding van de voorzitter van een internationaal gerenommeerde universiteit is niet los te zien van het feit dat die voor de financiering steeds afhankelijker wordt van de toeleverende industrie van kunstmest, chemie, antibiotica en gentechzaden. Gelukkig komen er ook andere geluiden uit Wageningen, zoals het interview met Edith laat zien. Daarom is het belangrijk dat wij met onze praktijkmensen 'toekomst blijven zaaien' in plaats van de dogma's van de agro-industrie te volgen.

Bert van Ruitenbeek
Voorzitter Zaadgoed

Kort Nieuws

Hart voor biodiversiteit
Steeds vaker vragen grote bedrijven octrooi aan op erfelijke eigenschappen van planten of dieren. Hiermee wordt het leven zelf geprivatiseerd. Bionext, ketenorganisatie voor biologische landbouw en voeding, vindt dat veredelaars en boeren vrij moeten kunnen beschikken over alle erfelijke eigenschappen van planten en dieren voor de ontwikkeling van nieuwe rassen. Dit vraagt om een aanpassing van de Europese octrooiwetgeving.
Om hiervoor meer maatschappelijke steun te krijgen en zo de politieke druk op te voeren, is Bionext een campagne gestart met als slogan 'Hart voor biodiversiteit, geen octrooi op leven'. Stichting Zaadgoed ondersteunt deze actie van harte. U kunt de petitie tekenen op http://hartvoorbiodiversiteit.petities.nl of kijk voor meer info op www.bionext.nl/hartvoorbiodiversiteit

HART voor BIODIVERSITEIT
GEEN OCTROOI OP LEVEN

Lezing over zaadteelt
Op zaterdag 24 november heeft Janneke Tops op verzoek van Stichting zaadgoed op de Groene Passie beurs in Apeldoorn een lezing gegeven over zaadteelt voor moestuinders. In haar verhaal ging ze in op de geschiedenis van de zaadteelt en op het verschil tussen zelf- en kruisbestuivers. Maaike Raaijmakers van Stichting Zaadgoed gaf een korte inleiding en bestuurslid Jan Velema was aanwezig voor het beantwoorden van technische vragen. De workshop was drukbezocht en Janneke kreeg naderhand veel enthousiaste reacties. Haar presentatie vindt u op onze website. Het is de bedoeling dat we in de toekomst meer met Janneke gaan samenwerken.

2 maart zadenruilbeurs in Den Bosch
Op zaterdag 2 maart organiseert A Seed voor de tweede keer een zadenruilbeurs. Dit keer in Den Bosch. Naast de ruilbeurs, die vorig jaar een groot succes was (zie foto), is er een uitgebreid workshopprogramma met onderwerpen als zelf zaden bewaren, zaadnetwerken, de gevolgen van octrooien en gentechnologie etc. Stichting Zaadgoed zal met een stand aanwezig zijn en onder andere zaden uitdelen voor een nieuwe ronde van de rassentoets. Zondag 3 maart is een doedag met aandacht voor locale initiatieven zoals stadslandbouw. Kijk voor het volledige programma op http://reclaimtheseeds.nl

Afscheid bestuursleden
Bij de laatste bestuursvergadering hebben we afscheid genomen van twee bestuursleden: Coen ter Berg en Michel Haring. Coen ter Berg is ruim tien jaar verbonden geweest aan onze stichting. Als bestuurslid onderhield Coen de contacten met de telers, bezocht hij alle veredelingsprojecten en organiseerde hij de cursus "selectie in eigen boerenhand". Met zijn uitgebreide netwerk in de biologische sector en zijn grote kennis van de praktijk heeft hij een enorme bijdrage geleverd aan het stimuleren van biologische veredeling.
Michel Haring heeft als bestuurslid onder andere het sla-veredelingsproject op een vrijeschool in Haarlem opgezet. Als hoogleraar plantenfysiologie weet Michel veel van veredelingstechnieken. Van die kennis hebben we dankbaar gebruik gemaakt voor de cursus 'selectie in eigen boerenhand' en diverse lezingen. Beide bestuurders zullen erg gemist worden. Hierbij willen we ze nog een keer hartelijk danken voor hun grote inzet voor de biologische veredeling en het behoud van de biodiversiteit in de landbouw.

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel veredelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete veredelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 15 euro (of meer) over te maken op banknummer 19 83 73 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres. Of kijk op www.zaadgoed.nl voor meer informatie.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van Zaadgoed gewerkt wordt.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed
en verschijnt 2x per jaar.
Redactie: Maaike Raaijmakers.
Foto's: Louis Bolk Instituut, Stichting Zaadgoed.
Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen, Edith Lammerts van Bueren, Bert van Ruitenbeek.
Vormgeving & productie: www.burolaga.nl
Adres redactie en Stichting Zaadgoed:
Postbus 127 3700 AC Zeist
e-mail: info@zaadgoed.nl website: www.zaadgoed.nl
Triodosbank nr 19 83 73 996